

Prejeli smo

S kom pleše premier

Državo je mogoče upravljati na več načinov, predvsem na tri: z vodenjem ljudi pri skupnih naporih, s prisilo nad večino ali z nedejavnostjo vlade. Za prvi način, ki naj bi bil lasten demokraciji, je pogoj, da državljani sprejemajo napore, tudi odrekanje, in da zaupajo tistim, ki upravljajo. Kaže pa, da imamo s tem v Sloveniji težave. Prenizek krvni pritisk: spodnji – ne zaupamo vase, v lastno pamet in zmožnosti, zgornji – vse manj zaupamo v izvoljene voditelje, ki so po funkciji le naše skupno orodje. To nas hromi, da smo manj srečni in premožni doma ter manj uspešni in prepoznavni na tujem. Drži, da je kritičnost navzgor širša in temeljitejša, kot je bila v Janševem somraku, ko so šli na kritike z brizgalno ideološkega spreja ali so jim diagnosticirali raka – izdajstvo, ker da blatijo državo ali vsaj cesarja. Kljub temu pa ni dvoma, da je tri mesece po izvolitvi nove oblasti vse več ljudi vsaj zmedenih. Upada stopnja zaupanja, ki je nujna za skupni uspeh. Pri tem imata svetovna recesija in premier Borut Pahor odločilno besedo.

Premier je vsekakor senzibilen človek in državnik. Zdi se, da ima jasen pogled na domovino in svet. Posluša javnost, Janšo, predvsem pa samega sebe. Volivci kot da niso več aktualni. Človek bi pričakoval, da bodo njegova samozavest, iskrena prepričanost vase, njegova vizija in človeška šarmantnost krepile zaupanje vanj – pri ženskah, moških, mladih, pa ga očitno ne (več). Glasoval sem zanj in bi ponovno, vendar mu je samo v treh mesecih uspelo, da me je zmedel, tudi mnogo mojih znancev – od blagajničarke v marketu in taksista do učitelja, glasbenika in dimnikarja. Trudim sem, da bi dojel, v čem je zmeda, v čem je razlika ali že kar nezaupanje.

Prebiram izrezane članke o Pahorju za tedne nazaj. Pred mano je več izjav, kot jih je dal Drnovšek v štirih letih. Največ jih je dramaturške narave. Površni vtis je, da nagovarja splošno javnost, globlji pa, da nagovarja samega sebe in Janšo. Govori pretežno v prvi osebi ednine. To doživljam kot znano. Ko so novinarji vprašali ministra Rupla, kakšno je stališče Slovenije do tega ali onega, je povedal, s kom vse je po telefonu govoril tisti dan, kaj vse misli sam, česa se spominja – in podobno samopredstavljanje. Od premiera pričakujem, da o naših skupnih problemih pove, kaj meni vlada, ki jo vodi, kaj bo storil ministrski zbor, kaj nam bo spremenilo življenje, kaj naj storimo sami in kako se bomo s svojimi stališči postavili v Evropi in svetu. Toda premier največkrat pravi: Jaz mislim, Jaz verjamem, Moje stališče, Moji pogledi – ali celo »v to sveto verujem«. Prijazno in človeško. Tudi predsednik je človek, ima prepričanje in vest. Toda za njegov status je najpomembneje, da je poročen – z volivci. Ljudje mu v glavnem želijo dobro, toda državljanov ne zanima, v kaj »sveto veruje« in ali pije samoplačniško kavo s sladkorjem, z natreonom ali brez. Ljudi zanima, kaj dela vlada, ki jo vodi in ki je, naj ponovim, naše orodje za vzdrževanje kotla, ki se imenuje Slovenija. Bush se je

skliceval na Boga, pa mu ni pomagal! Vsi so si oddahnili, ko je odšel. Gre torej za politiko vlade in ne za premierovo »vero«. Je Pahor slovenski dalajlama, ki širi svojo vero in vsem ponuja roko, misli pa na Potalo in nirvano?

Zmeda me preganja naprej. Politika je res umetnost mogočega, toda politiki ne morejo biti umetniki, vsaj takrat ne, ko vladatajo. V Jugoslaviji je bil znan beograjski prometni policist, miličnik, ki je na križišču usmerjal promet tako, da je v lepi beli obleki poplesaval. Gledali so ga tisoči, a ne, kako uravnava promet, temveč kako pleše. Menim, da premier pri svojem delu ne bi smel plesati, ker odvraca pozornost od prometa problemov in rešitev. Ali so ekshibicije z Ruplom, s kavicami in kosilci, z najstniškim spregledovanjem koalicije in romantičnimi zmenki z Janšo res v funkciji reševanja problemov, ki jih dobivamo na mizo od znotraj in od zunaj? Politični ekshibicionizem ni državo obredje, ki ga včasih upravičeno priporoča predsednik Türk – saj obredje ljudi združuje in krepi skupno pripadnost. Umetniški nastopi politikov v »delovnem času« pa državljane zmedejo, ker je umetnost resničnost posebne vrste. Poslance smo izvolili in jih plačujemo, da bi z zakoni usmerjali našo skupnost, vlado pa za to, da bi reševala razvojne in druge probleme ljudi ter skrbela za Slovenijo v mednarodni družini. Vse drugo je osebni hobi, napuh in potratnost. Država in politiki naj varčujejo tako, da se ukvarjajo z gornjimi problemi, ne pa sami s sabo, s svojimi frustracijami in političnim ekshibicionizmom.

Premier opravlja eno najtežjih nalog v državi. Njegova »nova politika« sodelovanja z vsemi, tudi z drugače in nasprotno mislečimi, zasluži priznanje in podporo. Toda politika ni samo sodelovanje, iskanje soglasja in komunikacija – predvsem in najprej je vsebina. Kaj delamo in kaj bomo delali v prihodnje v Sloveniji, da ne bomo sčasoma vsi brezposelni? Katere so poti na obljubljeni Pahorjev svetovni »vrh« – za vse? Kaj smo in kakšna je naša resnična teža v Evropi – kljub visokemu pragu s Hrvaško? O vsem tem smo zadnje tri mesece slišali malo konkretnega, jasnega in vzpodbudnega, preveč časa in energije je bilo posvečene politični koreografiji. Državljani se vprašujemo: zakaj? Poglejmo še enkrat nastavitve Rupla, s čimer si je premier nadel prvo masko, ki je zmedla državljane. Namreč, kakšni nacionalni ali drugi interesi so zahtevali, da premier s tem obstreli predsednika države, da zaneti požar v koaliciji, poseje sum v lastni stranki in proteste v javnosti. Take odločitve zahtevajo resne razloge, ali pa tisti, ki jih vlečejo, postajajo neresni. Pravega razloga zanje še ne poznamo.

Zmedo povečujejo tudi presenečeni in dolgi obrazi ljudi v koaliciji in Pahorjevi stranki. Protesti so vselej pogašeni, čeprav brizgale še nismo videli. Toda ali postajajo tudi socialdemokrati predsedniška stranka – po vzgledu Janševe? Je vlada koaliicijska ali uvajamo predsedniški sistem? Iskanje soglasja v koaliciji pred svetom z Janšo ne more biti stvar dobre volje, osebne izbire ali »vere« premiera, ampak je stvar »hišnega reda« vlade.

Umetniški in verski nastopi politikov so v našem sistemu lahko tudi nevarni. Zamislimo si, da bi se vsi ministri in župani začeli sklicevati na svojo »sveto vero«. Sveta vera ne more biti samo privilegij predsednika vlade. Pri tem je vzgled Janša: ni spoštoval ne ustavnega ne računskega sodišča ne volitev predsednika republike ne novega državnega zbora – samo »vero vase«. Kaj je v takem primeru z ustavo, zakoni in moralo, ki jo zahtevamo samo od dobro plačanih menedžerjev? Poslancev ne omenjam, saj so dokazali, da (mnogi) vere ali prepričanja nimajo. Ali res zapravljamo pravno državo in s tem sami sebe?

Pa še razmislek za konec. Predsednik vlade je pred dnevi zapisal: »Politična enotnost za vsako ceno je smešna stvar.« Razumem odprtost in dialektičnost te misli, toda ali je bila politična enotnost za vsako ceno o osamosvojitvi Slovenije smešna? Njeno resnost so potrdili plebiscit in žrtve. Podobno so volivci zavrnili arogantnost, nedemokratičnost in represivnost Janševe vlade. In zdaj Janša izjavlja, na Bledu, da je nova oblast, torej Pahorjeva, zmagala na lažeh in da bo na lažeh tudi končala. Janša je tako izrazil svoje »drugačno mišljenje« o volitvah. Vprašujem se, ali bo premier Pahor tudi glede tega iskal soglasje z Janšo? Če bo, Bon appetit! ■

IVAN SENIČAR, Celje

Nacionalov diletantizem ali zlonamerno zavajanje

Slovenski mediji so v preteklih dneh poročali o navedbah hrvaškega Nacionala o jezikovni strukturi prebivalstva v Slovenskem Primorju v prvem desetletju 20. stoletja. Temeljile naj bi na originalnih avstro-ogrskih dokumentih iz l. 1910. Pregled omenjenih dokumentov pa pokaže, da so podatki štetij, ki jih navaja Nacional, potrjeni.

Rezultati avstrijskih štetij so pogosto predmet znanstvenih razprav in preverjanj. Trosenje dezinformacij o teh vprašanih zbujajo nestrpnost v slovenski in hrvaški strokovni in laični javnosti, odveč pa tudi ni bojazen, da se politični pogajalci obeh strani ali tuji arbitratorji/mediatorji ne bodo dali podrobneje podučiti o pravih podatkih, ampak bodo verjeli navedbam hrvaških medijev.

Poizkusimo zato osvežiti strokovno védenje o etničnih značilnostih istrskega prebivalstva. V Istri so se v preteklosti stikale romansko-italijanska, slovensko-hrvaška, pridih nemške in istrovlaška etnija, kar je bilo posledica pestre

katastrska občina, krajevna skupnost	prisotni skupaj	pogovorni jezik			
		slovenski	srbohrvaški	italijanski	drug, tujni
Kaštel	1245	362 / 29,08 %	71 / 5,73 %	812 / 65,22 %	0 / 0 %
Padna	346	343 / 99,13 %	0 / 0 %	1 / 0,29 %	2 / 0,58 %
Piran – mesto	7379	7 / 0,09 %	0 / 0 %	7074 / 95,87 %	298 / 4,03 %
– okolica	4078	680 / 16,67 %		3249 / 79,67 %	149 / 3,65 %
Portorož	947	96 / 10,14 %	0 / 0 %	627 / 66,21 %	224 / 23,65 %
Fažanske soline	5	0 / 0 %	0 / 0 %	5 / 100 %	0 / 0 %
Sečoveljske soline	14	2 / 14,29 %	1 / 7,14 %	8 / 57,14 %	3 / 21,43 %
Strunjanske soline	4	0 / 0 %	0 / 0 %	4 / 100 %	0 / 0 %
Savudrija	471	66 / 14,01 %	0 / 0 %	371 / 78,77 %	34 / 7,22 %
Sv. Peter	470	402 / 85,53 %	46 / 9,79 %	22 / 4,68 %	0 / 0 %
Nova vas	251	251 / 100 %	0 / 0 %	0 / 0 %	0 / 0 %
Piranska občina skupaj	15.210	2209 / 14,52 %	118 / 0,78 %	12.173 / 80,03 %	710 / 4,67 %

istrske zgodovine. V političnem pogledu sta bili zahodna in južna Istra od srednjega veka do 1797 pod oblastjo Beneške republike, osrednji in vzhodni del polotoka pa sta spadala k Svetemu rimskemu cesarstvu.

Tudi istrske mestne državnice Koper, Izola in Piran, ki jim je ob ožjem mestu pripadal tudi večji ali manjši del agrarnega zaledja, so do propada Beneške republike l. 1797 priznavale beneško nadoblast, potem pa so po prehodnem avstrijskem in nato »francoskem« obdobju (1806–1813) – skupaj s preostalo nekdanj beneško Istro – pripadle Avstriji.

V Avstriji je bilo l. 1846 prvič opravljeno »moderno« štetje prebivalstva, ki naj bi ugotovilo »narodnostno« pripadnost oz. pogovorni jezik državljanov. Štetja, ki so upoštevala pogovorni jezik, so se nato od l. 1880 ponavljala vsakih 10 let do izbruha 1. svetovne vojne; zadnje je bilo l. 1910. Osrednja Cesarsko-kraljeva statistična komisija je rezultate štetij redno objavljala, tako da so preverljivi.

Hrvaški Nacional se sklicuje na zadnje avstrijsko štetje l. 1910, ki so ga tudi na mirovni konferenci po 2. svetovni vojni označili kot verodostojno – v nasprotju s tendencioznimi italijanskimi štetji med 1. in 2. svetovno vojno in od štetja ankete, ki jo je l. 10. 1945 v Istri opravil zagrebški profesor Josip Roglić. Italijanska štetja so – glede na zadnje avstrijsko štetje l. 1910 – kazala povečanje števila prebivalstva z italijanskim pogovornim jezikom na škodo obeh slovanskih etnij, Rogličeva anketa pa enormen skok hrvaškega prebivalstva na račun slovenskega in italijanskega.

Uradni objavljeni podatki dunajske statistične komisije za štetje l. 1910 (Spezialortsrepertorium der Österreichischen Länder, Österreichisch–Illyrisches Küstenland, Bearbeitet auf Grund der Ergebnisse der Volkszählung vom 31. Dezember 1910, Wien 1918) poznajo administrativne enote: okrajno glavarstvo, sodni okraj, politična občina in kraj. Politična občina Koper z okolico je imela tedaj 12.310 prebivalcev, od katerih jih je 9.340 govorilo italijansko, 2.278 slovensko, 154 srbo-hrvaško, preostali so bili nemško in drugače govoreči ter nedrža-

vljani. Politična občina Izola je imela po uradni avstrijski objavi 8.461 prebivalcev, 6.215 jih je prijavilo kot pogovorni jezik italijanščino, 2.097 slovenščino in 2 srbohrvaščino, drugi so bili nemško in drugače govoreči ter tujci.

In zdaj k Piranu. Popis zemljišč v državi, franciscejski kataster, je v 19. stol. razdelil Istro na katastrske občine. Piranska politična občina je obsegala isto ozemlje kot v beneškem obdobju piranska podestarija. Vanjo so spadale katastrske občine Piran, Sv. Peter, Kaštel in Savudrija. Katastrska občina Piran je obsegala Piran mesto, Piran okolico, Portorož, soline Fažan, soline Sečovlje in soline Strunjan, katastrska občina Sv. Peter pa je vključevala Padno, Sv. Peter in Novo vas. Piranska občina je omenjeni obseg obdržala vse do 2. svetovne vojne.

Po avstrijskih štetjih v letih 1880, 1890, 1900 in 1910 je piranska občina v povprečju izkazovala 82,7% prebivalstva z italijanskim, 13,5% s slovenskim, 0,3% s srbo-hrvaškim in 3,5% z drugim občevalnim jezikom in nedržavljanov.

Pa si pogledjmo še štetje za l. 1910. Uradna objava navaja za piransko politično občino naslednje podatke:

katastrska občina, krajevna skupnost	prisotni skupaj	pogovorni jezik			
		slovenski	srbohrvaški	italijanski	drug, tujni
Kaštel	1245	362 / 29,08 %	71 / 5,73 %	812 / 65,22 %	0 / 0 %
Padna	346	343 / 99,13 %	0 / 0 %	1 / 0,29 %	2 / 0,58 %
Piran – mesto	7379	7 / 0,09 %	0 / 0 %	7074 / 95,87 %	298 / 4,03 %
– okolica	4078	680 / 16,67 %		3249 / 79,67 %	149 / 3,65 %
Portorož	947	96 / 10,14 %	0 / 0 %	627 / 66,21 %	224 / 23,65 %
Fažanske soline	5	0 / 0 %	0 / 0 %	5 / 100 %	0 / 0 %
Sečoveljske soline	14	2 / 14,29 %	1 / 7,14 %	8 / 57,14 %	3 / 21,43 %
Strunjanske soline	4	0 / 0 %	0 / 0 %	4 / 100 %	0 / 0 %
Savudrija	471	66 / 14,01 %	0 / 0 %	371 / 78,77 %	34 / 7,22 %
Sv. Peter	470	402 / 85,53 %	46 / 9,79 %	22 / 4,68 %	0 / 0 %
Nova vas	251	251 / 100 %	0 / 0 %	0 / 0 %	0 / 0 %
Piranska občina skupaj	15.210	2209 / 14,52 %	118 / 0,78 %	12.173 / 80,03 %	710 / 4,67 %

Točnost zgoraj navedenih podatkov je mogoče črno na belem preveriti iz detajla strani iz objave rezultatov štetja l. 1910 (kopija detajla iz uradne objave rezultatov štetja 1910 je shranjena v uredništvu).

Nacional pa – po poročanju slovenskih medijev – navaja, da je v Kopru hrvaščino kot materni jezik izbralo 8993 (!) prebivalcev, italijanščino 7909, slovenščino pa 599 ali manj kot 4 %. Za Hrvata naj bi se imel 6101 prebivalec Izole, Italijanov naj bi bilo 5914, Slovencev pa 40. V Piranu, ki danes velja za najbolj sporno točko med dvema državama, pa naj bi bilo 7379 Hrvatov, 7074 Italijanov in 7 Slovencev. Pozor: v vseh primerih naj bi število hrvaško govorečih presegalo število italijansko in slovensko govorečih skupaj!

Podroben pretres in primerjava navedb hrvaškega Nacionala z avstrijsko uradno objavo štetij l. 1910 za Koper, Izolo in Piran kaže, da je Nacional pri vseh treh mestih upošteval le ožjo mestno naselbino in ne območja celotne občine in da kot število hrvaško govorečih (!) navaja število vseh prebivalcev v mestu (rubrika »prisotno prebivalstvo – v celoti« = Anwesen-de Bevölkerung – im ganzen), namesto da bi iskal hrvaško govoreče prebivalstvo v rubriki »državljani po pogovornem jeziku – srbski–hrvaški« = Staatsangehörige nach der Umgangssprache – serbisch–kroatisch. V mestu Koper je bilo po uradno objavljenih podatkih l. 1910 takih 154 oseb, v Izoli in Piranu pa nikogar. Odstotke za slovensko govoreče v mestu Koper pa je Nacionalov strokovnjak izračunal tako, da je za 100-odstotno osnovo upošteval seštevek celotnega prebivalstva Kopra (ki ga je označil za hrvaško govoreče osebe) in Koprčanov, ki so se izrekli za italijanski pogovorni jezik; ti so bili torej v kvoti upoštevani dvakrat.

Verjamem, da preverljivi dokaz v obliki detajla uradne objave na primeru Pirana dovolj prepričljivo kaže, da gre pri hrvaških navedbah za dil.ntizem če ne celo za zlonamerno zavajanje.

■

prof. dr. **DARJA MIHELČ**, ZRC SAZU, Ljubljana

